

সময়

নীলমণি ফুকন (জ্যেষ্ঠ)

(১৮৮০-১৯৭৮)

নৈৰ সোঁতৰ লগত সময়ক তুলনা কৰা হয়। দুয়ো বৈ নাথাকে, বৈ যায়। নৈৰ সোঁত যাওঁতে চকুৰে দেখি, সময়ৰ সোত এইদৰে বৈ নাযায়। কাৰ্যক্ষেত্ৰতহে তাৰ গম পোৱা যায়। কাৰ্যক্ৰম অনুসৰি সময় ভাগ কৰা হয়। সময়ৰ ডাঙৰ ভাগবিলাকেই যুগ, কল্প, শতাব্দী; মজলীয়া ভাগবিলাকেই ঋতু, বছৰ, মাহ আৰু সৰু ভাগবিলাকেই দিন-ৰাতি, প্ৰহৰ। তাৰো ভগ্নাংশবিলাক হৈছে দণ্ড, পল, অনুপল।

সময়ৰ এই ভাগবিলাক বিশেষ বিশেষ লক্ষণাক্ৰান্ত। এই কাৰণে হিন্দু শাস্ত্ৰমতে চাৰি যুগৰ লক্ষণবিলাক নিৰ্ণয় কৰি থোৱা আছে। কলি যুগত কল্কি অৱতাৰৰ পিছত সত্যযুগৰ প্ৰৱৰ্তন, খ্ৰীষ্টানসকলৰ মতে মিলেনিয়াম বা হাজাৰ বছৰ যীশুৰ ৰাজত্ব, ইছলামৰ মতে শেষ ইমাম মেহদিৰ আগমন ইত্যাদি ঘটনাৱলীয়েই একো একো যুগৰ লক্ষণ। এই যুগবিলাকৰ পৰিৱৰ্তনেই কল্লান্তৰ, চাইক্লিক আদি বিভিন্ন নামত প্ৰখ্যাত। অৰ্থাৎ সময় সদায় বৃত্তাকাৰ গতিত ঘূৰিবই লাগিছে। কাৰ্য গতিকে এই বৃত্তৰ ব্যাস আৰু পৰিধিৰ বেছ-কম হয় বাবেই সময়ৰ বিভিন্ন বিভাগৰ কল্পনা।

একো একোটা বিশেষ ঘটনা বা মানুহৰ কাৰ্যকলাপ অৱলম্বন কৰিও সময়ৰ ভাগ কৰা হয়। ধৰ্ম, কলা, সাহিত্য, বুৰঞ্জী, কিংবদন্তি, যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, ৰাজত্ব আদি বিষয়বিলাকে সময়ৰ একো একোটা ঢাপ তুলি সীমাবদ্ধ কৰি থৈ যায়। সংবৎ, শকাব্দ, খ্ৰীষ্টাব্দ, হিজৰি, শংকৰাব্দ, চৈতন্যাব্দ ইত্যাদি সময়বিভাগৰ গুৰিতে এনে একোটা স্মৰণীয় ঘটনা আছে।

প্ৰকৃতি জগতৰ গতি-বিধি লক্ষ্য কৰিও সময় নিৰূপণ কৰা হয়। ছয় ঋতুৰ উদ্ভৱ ইয়াতেই। জাৰত ঠেটুৱৈয়ে ধৰি ঠেৰেঙা হৈ থকা গছৰ ডালত কুঁহিপাত ওলালেই বসন্ত ঋতুৰ আগমন ধৰিব পাৰি। পদুম ফুলপাহ ৰাতিপুৱা মুকলি হৈ আৰু সন্ধিয়া জাপ গৈ সূৰ্য উদয় হোৱা আৰু অস্ত যোৱা সময়ছোৱা দেখুৱাই দিয়ে। বেলিফুল সূৰ্যৰ লগে লগে ঘূৰে। ইয়াক বেলি-ঘড়ীও বুলিব পাৰি। কঁঠালে মুচি পেলালে, আমে

মলিয়ালে, ধান পকিলে, বাঁহে গাজ মেলিলে, ঢাপত কেতেকী গোন্ধালে একো একোটা ঋতুৰ সন্দেশ পোৱা যায়।

জীৱ-জন্তুৰ আচৰণতো সময় নিৰূপণ কৰিব পাৰি। কেঁকোৰা গাঁতত সোমালে, শামুকে পথাৰত দেখা দিলে, বালিমাহী চৰাই ওলালে, কুলি-কেতেকীয়ে মাতিলে, মাছে কণী পাৰিলে, চৰায়ে কুটা কঢ়িয়ালে, ভেকুলীয়ে টোৰটোৰালে, একো একোটা ঋতুৰ গম পোৱা যায়। গৰুৱে চৰা ঠাইৰ পৰা ধূলি উৰাই উলটি আহোঁতে গধূলি হোৱা দেখা যায়। শিয়ালে হোৱা দি দি প্ৰতি প্ৰহৰৰ বাতৰি দিয়ে। ফেঁচুৱে জালি দি, টঙিত পাৰই ৰূণ দি জনায় পোহৰ হ'বলৈ আৰু বেছি পৰ নাই। কুকুৰৰ ডাকত বাতি পুৱাল বুলি মানুহে শোৱা চাৰি-পাটী এৰিবৰ উপক্ৰম কৰে।

আদিতো মানুহে প্ৰাকৃতিক জগতৰ পৰিৱৰ্তনবিলাক লক্ষ্য কৰি একো একোটা সাধাৰণ উপায়েৰে সময় নিৰূপণ কৰি কাম চলাইছিল। এঠাইলৈ যাবলৈ কিমান সময় লাগিব সেই কথা ৰিংটোৱে, তামোলখন খাই শেষ কৰা কথাটোৱে একোটা উশাহে নিৰ্দ্ধাৰিত কৰিছিল। বেলিটোৰ গতিৰ লগে লগে নিজৰ গাৰ ছাঁটো কিমান দীঘল-চুটি হয়, তাক চাই সময় ঠিক কৰিছিল।

উদ্ভাৱিকা শক্তিৰ বলত মানুহে লাহে লাহে সময় নিৰূপণ কৌশল উলিয়াবলৈ ধৰে। গ্ৰহ-নক্ষত্ৰৰ গতিৰ লগত সামঞ্জস্য ৰাখি সময়ৰ সম্বন্ধ স্থিৰ কৰি লয়। চন্দ্ৰ-সূৰ্যৰ গতি চাই দিন, মাহ গণনা কৰিবলৈ ধৰে। এইদৰে সময়ৰ সূক্ষ্মতম অংশ নিমিষ, মুহূৰ্তকো ধৰিব পৰা হ'ল। বিজ্ঞানৰ বলত ক্ৰমে সময় নিৰূপক যন্ত্ৰ-পাতি উলিয়াই এই ভাগবিলাক কৰায়ত্ত কৰি মানুহে যাৰতীয় কাম সম্পাদন কৰি আহিছে। মানুহে বৈজ্ঞানিক যন্ত্ৰ-পাতিৰ সহায়ত সময়ৰ ক্ষুদ্ৰতম অংশবিলাককো স্থিৰ কৰিব পাৰিছে যদিও সময়ৰ প্ৰকৃত যন্ত্ৰ-পাতি হৈছে কৰ্ম। কৰ্মৰ মাজেদি সময়ৰ গতি ধৰিব পাৰি। এলেহুৱাৰ দিনটো নাযায়-নুপুৱায়। কিন্তু কৰ্মী লোকৰ মানত দিনটো চকুৰ পচাৰতে গ'ল যেন লাগে। এই কাৰণেই বোধকৰো মানুহৰ এবছৰে দেৱতাৰ এদিন বুলি কোৱা হয়। মানুহৰ এক কল্প বা এহেজাৰ যুগে ব্ৰহ্মাৰ মাত্ৰ এদিন আৰু এৰাতি। বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ খণ্ড আৰু মহাপ্ৰলয়ৰ মাজেদি ব্ৰহ্মাই সৃষ্টিৰ গতি অব্যাহত ৰাখিবলৈ কি বিৰাট কৰ্মক্ষেত্ৰ পাতিব লগা হৈছে, সেইকথা মানুহৰ কল্পনাৰো অতীত। ব্ৰহ্মাই যিমানখিনি সৃষ্টিৰ কাম কৰিব লগা হয় মানুহৰ দিন-ৰাতিৰ কামৰ তুলনাত যথার্থতে এহেজাৰ যুগৰ কাম হৈ উঠে। মানুহৰ এক কল্পই ব্ৰহ্মাৰ এদিন আৰু এৰাতিৰ অৰ্থও এয়েই।

সময়ৰ সদ্যৱহাৰ কৰা কথাৰ ওপৰতে তাৰ যথার্থ মূল্য স্থিৰ কৰিব পাৰি। কৰিবলগীয়া কামখিনি শৃংখলা লগাই কৰি উঠিলেই সময়ৰ সদ্যৱহাৰ কৰা হ'ল বুলি ক'ব পাৰি। শৃংখলা লগাই ৰে'লগাড়ীৰ সময় তালিকা নিৰূপণ কৰা হয় বাবেই কেৰ্কেটুৱাই গছে গছে বগাই ফুৰাৰ দৰে, মানুহে ইখন ৰেল এৰি সিখন ৰেলত উঠি দেশ-বিদেশ, বৰঘৰ-মাবলঘৰ যেন কৰি ফুৰিব পাৰিছে। ঘৰখন চলোৱাৰ পৰা এখন ৰাজ্য চলোৱালৈকে সকলো কামতে শৃংখলাৰ মাজেদি সময়ৰ সদ্যৱহাৰ নকৰিলে ঘৰ গুচি অচিৰেই বাঁহতল হৈ উঠে, ৰাজ্য গুচি অৰাজকতাত পৰিণত হয়।

সময়ৰ টিকনিডাল হেনো আগফালে। কাজেই সময়তকৈ দুখোজ সদায় আগবাঢ়ি যাব নোৱাৰিলে, সময়ে পাখিলগা কাঁড়ৰ দৰে উৰা মাৰিব খুজিলে, পাছফালৰ পৰা সেই টিকনিত ধৰি ৰখা টান হয়। এই কাৰণেই জ্ঞানী আৰু কৰ্মীলোকে নিৰ্ধাৰিত সময়ৰ দুই-চাৰি মিনিট আগেয়ে হ'লেও প্ৰস্তুত থাকে। 'ইন্ চকুৰ আগতেই ৰেলখন এৰিলে' বুলি আধা মিনিট সময় বেলি কৰি দিনটো ষ্টেচনত বৈ থাকিবলগীয়া হোৱা ঘটনাও নঘটা নহয়। নিৰ্ধাৰিত সময়ত উপস্থিত হ'ব নোৱাৰাত অৰ্থহানি, মনস্তাপ হোৱা দৃষ্টান্তও পোৱা যায়। পাছৰ পৰা বল দিয়া সেনা গৈ পোৱা পাঁচ মিনিট পলম হোৱা বাবেই দিগ্বিজয়ী নেপোলিয়নে ৰাটালু যুদ্ধত ঘাটিল বুলি কোৱা আছে। যুদ্ধ-বিগ্ৰহত সময়ৰ মূল্য দিহে জয়ী হ'ব পাৰি, এই কথা ভালদৰে হৃদয়ংগম কৰি লাচিতে মোমায়েকৰ মূৰটো কাটিও কাৰ্যসিদ্ধি কৰিছিল। সেই কথা বুজিছিল বাবে লাচিত আজি মহাবীৰ।

সময় অমূল্য ধন বোলা কথাষাৰ সঁচা। একোজন ধনকুব্ৰেৰে এক মিনিটত হাজাৰ হাজাৰ টকা উপাৰ্জন কৰে। এজন মানুহে হয়তো গোটেই জীৱনত একেলগে হাজাৰ টকা চকুৰে নেদেখে। ঘোঁৰা চেকুৰত এক মুহূৰ্তৰ আগতে অহা ঘোঁৰাৰ গিৰিহঁতে লক্ষ লক্ষ টকা পোৱাৰ দৃষ্টান্ত আছে। ঘণ্টাত কুৰি মাইল যোৱা লবী-মটৰ এখনৰ উপাৰ্জন ঘণ্টাত দুমাইল যোৱা গৰুগাড়ীখনৰ সমান হ'ব নোৱাৰে। ঘনাই মাকোটো মাৰিব পৰা শিপিনীয়ে দিনটোত উলিওৱা দুখন গামোচাৰ মূল্য তিনিবাৰ টোঁৱাই মাকো মাৰি দিনটোত উলিওৱা এখন গামোচাৰ মূল্যতকৈ নিশ্চয় বেছি। পৰীক্ষাত প্ৰশ্নকাকত পিটিকি থাকি সময় নষ্ট কৰা পৰীক্ষাৰ্থীতকৈ তলৰ মূৰ ওপৰ কৰিবলৈ সময় নোপোৱা পৰীক্ষাৰ্থীয়ে নম্বৰ বেছি পাবই পাব।

সময়ৰ শৰ মাৰিব নাজানিলে শৰ পছৰ মঙহ খাবলৈ আশা কৰা মিছা, সেই শৰে শহা এটাকো মাৰিব নোৱাৰে। ভোক চৰি যোৱাৰ পিছত মাছে-মঙহে এগাল খালেও পিত্তৰ বাহ গুচোৱা টান। বতৰ চাই কঠীয়া নেপেলালে জেঠৰ বৰখৰত সিঁচিলে গুণ নধৰে। চোৰে সিদ্ধি দি বৰপেৰাটো উলিয়াই নিয়াৰ পাছত সিদ্ধিৰ মুখত চোৰ ধৰিবলৈ খাপ দি থাকিলে বয়বস্তু উলিয়াই লৈ পথাৰৰ মূৰত পেলাই থৈ যোৱা শুদা পেৰাটোকে পোৱাৰ আশা নাথাকে। ৰোগে দেখা দিওঁতেই দুপালি ঔষধৰ ব্যৱস্থা নকৰিলে, ৰোগীক তুলসী-গুৰিলৈ উলিয়াই ধনন্তৰী মাতিলেও কাম নিদিয়। কৰ্মী লোকৰ সময়ৰ ভাগবিলাক দেখিলে আচৰিত হ'ব লাগে। মহাত্মা গান্ধীৰ চৌবিশ ঘণ্টাৰ কাৰ্যতালিকা চালেই এই কথাৰ গম ধৰিব পাৰি। পৰুৱাৰ দৰে লানি নিছিগা কামেও তেওঁক জুমুৰি দি ধৰিব নোৱাৰে। এওঁলোকৰ মানত সময়ৰ সুৰুঙা বোলা ঠাই এডোখৰ নাই। সুৰুঙা থাকিলেও সি ভগা বেৰত জলঙা নহয়, বাঁহীৰ ফুটাকেইটাহে। বাঁহীত মুখ দিয়া মাত্ৰেই আঙুলিবিলাক তাত নাচি উঠি সপ্তসুৰৰ টো তুলি দিয়ে। বিশ্রাম বোলা কথাটো তেওঁলোকৰ মানত বিশেষ ৰকমৰ শ্ৰমহে, তাৰ পৰা বিৰতি নহয়। তেওঁলোকে কৰ্মৰ পৰা অব্যাহতি নোলোৱা সাধাৰণ দুদিনীয়া জীৱন যাপন কৰিও অনন্ত সময়ক কৰ্মগ্ৰস্থিৰে বান্ধি অনন্ত কাললৈ অমৰধাম লাভ কৰে। সময়ৰ জোখ কামতহে, ঘড়ীৰ কাঁইটকেইডালত নাই।

লেখক-পৰিচয় :

নীলমণি ফুকন (১৮৮০-১৯৭৮)-ৰ ডিব্ৰুগড় জিলাত জন্ম হয়। পিতৃ লম্বোদৰ খাৰঘৰীয়া ফুকন। স্কুলীয়া শিক্ষা ডিব্ৰুগড়ত, কটন কলেজত এফ এ আৰু কোচবিহাৰৰ পৰা বি এ আৰু কলকাতাত আইন শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। জৰ্জ ইন্সটিটিউট হাইস্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষক আৰু পিছলৈ চাহবাগিচাৰ ব্যৱসায়ী। কংগ্ৰেছত যোগ দি বিধানসভাৰ সদস্য হয়। সাহিত্য কৃতি হ'ল— 'সাহিত্য-কলা', 'চিন্তামণি', 'জ্যোতিকণা', 'মানসী', 'সন্ধানী', 'আলোচনী' আৰু 'ন-জোন' কাকতৰ সম্পাদক। অসম সাহিত্য সভাৰ শিৱসাগৰ অধিৱেশনৰ সভাপতিৰ আসন গুৱনি কৰে।

পাঠটিয়ে সময় সম্পৰ্কে সচেতনতাৰ ভাব সৃষ্টি কৰিবলৈ আৰু তাৰ উচিত ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে শুদ্ধ জ্ঞান দিবলৈ সক্ষম হ'ব। বিভিন্ন ধৰ্ম সম্পৰ্কে কিছু আভাস, প্ৰকৃতি জগতৰ পৰিবৰ্তনৰ প্ৰতি সজাগতা, লগতে প্ৰাণীজগতৰ আচৰণ সম্পৰ্কে কিছু আভাস, অতীতত সময় সম্বন্ধে ধাৰণা ইত্যাদি দিশৰ পৰা সময়ৰ মূল্যায়ন কৰাত সহায় কৰিব। লগতে বিজ্ঞানৰ আৱিষ্কাৰ, জ্যামিতি, বুৰঞ্জী সম্বন্ধেও জ্ঞান আহৰণ কৰাত সহায় কৰিব। ইয়াৰ উপৰিও জতুৱা-ঠাঁচ আৰু যোজনাৰ বিষয়েও জানিব পাৰিব।

পাঠবোধ :

সময়ানুৱৰ্তিতা 'সময়' পাঠৰ কেন্দ্ৰীয় বিষয়। সময় সচেতনতা আৰু তাৰ উচিত ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে শৃংখলিত জীৱন-যাপনৰ পথ পাঠটিত নিৰ্দেশিত হৈছে। ঘড়ীৰ কাঁইটকেইডালে সময় সূচিত কৰে যদিও কৰ্মৰ জৰিয়তেহে প্ৰকৃতৰ্থত সময়ৰ মূল্যায়ন কৰিব পাৰি। সময়ৰ সদ্ব্যৱহাৰ কৰি উৎকৃষ্ট কৰ্ম-চানেকি ৰাখি যোৱাটোৱেই সময়ৰ প্ৰকৃত মূল্যায়ন।

চুটি চুটি বাক্য-গাঁথনি, স্পষ্ট ভাব, বাহুল্যবৰ্জিত পোনপটীয়া ভাষা আৰু প্ৰতিপাদ্য বিষয়ৰ সমৰ্থনত উদাহৰণৰ উত্থাপন লেখকৰ গদ্যৰ অন্যতম বিশেষত্ব।

শব্দাৰ্থ আৰু টোকা :

কল্প	:	হিন্দু শাস্ত্ৰমতে ব্ৰহ্মাৰ এদিন এৰাতি; এই কালৰ দৈৰ্ঘ্য এহেজাৰ যুগ বা চাৰিশ বত্ৰিশ কোটি বছৰ।
কল্পান্তৰ	:	এটা কল্পৰ পৰা আন এটা কল্পলৈ পৰিবৰ্তন।
চাৰি-পাটি	:	বিছনা।
বতৰ চাই কঠীয়া পেলা	:	সুযোগ বুজি কাম কৰা।
বাঁহতল	:	বিশৃংখল বা অশান্তিকৰ ঠাই বা অৱস্থা।
বেলিঘড়ী	:	বেলিফুল বা সূৰ্যমুখী ফুল। সূৰ্যৰ লগে লগে ঘূৰে। এই ফুলে ঘড়ীৰ নিচিনাকৈ সূৰ্য থকা স্থান লৈ সময় নিৰ্ণয় কৰে। সময়ৰ হিচাপ দিয়ে কাৰণে বেলিঘড়ী বোলা হয়।

- যুগ : কালৰ এটা ভাগ। যুগ বুলিলে— সত্য, ত্ৰেতা, দ্বাপৰ, কলি— চাৰিটাকৈ প্ৰধানকৈ বুজায়। সময়ৰ এটা বৃহৎ ভাগ।
- লানি-নিছিগা : ধাৰাবাহিক গতি।
- সপ্তসূৰ : সংগীতৰ সাতোটা 'সূৰ' (সা ৰে গা মা পা ধা নি)।
- কুবেৰ : ধনাধিপতি যক্ষৰাজ। তপস্যাৰ ফলত ব্ৰহ্মাৰ বৰ লাভ কৰি তেওঁ অমৰ হয় আৰু দেৱতাৰ সমমৰ্যাদা নাপালেও পুষ্পবথ লাভ কৰে। বাৰণে যুদ্ধত পৰাস্ত কৰি সেই বথ হস্তগত কৰে। পিছত তেওঁ কৈলাসত বাস কৰিবলৈ লয়।

নৈৰ সোঁতৰ লগত সময়ক তুলনা কৰা হয় : নৈৰ সোঁত বৈ নাথাকে, ই উভতিও নাহে। এবাৰ যি বৈ গ'ল গ'লেই। ঠিক তেনেদৰে সময়ৰ সোঁত বৈ যায়। কিন্তু ইয়াক চকুৰে দেখা নাযায়। এবাৰ পাৰ হৈ যোৱা সময় পুনৰ ঘূৰাই পোৱা নাযায়। সময়ৰ গতিৰ তীব্ৰতা প্ৰকাশ কৰিবলৈ গৈ নৈৰ সোঁতৰ লগত ৰিজাইছে।

সময়ৰ টিকনিডাল হেনো আগফালে : সাধাৰণতে মানুহৰ মূৰৰ টিকনিডাল পিছফালে থাকে। কিন্তু সময়ৰ কাল্পনিক টিকনিডাল আগফালে। সময়ৰ টিকনিত ধৰিবলৈ হ'লে সময়তকৈ আগবাঢ়ি থাকিব লাগিব। অৰ্থাৎ সময় দ্ৰুত গতিত আগবাঢ়ি যায়। ইয়াক ক'তো ধৰি বন্ধ কৰি ৰাখিব নোৱাৰি। ইয়াৰ দ্বাৰা সময়ৰ বিশেষত্ব বুজাবলৈ বিচৰা হৈছে।

সময়ৰ শৰ মাৰিব নাজানিলে শৰ পছৰ মঙহ খাবলৈ আশা কৰা মিছা : এবিধ শৰ হ'ল কাঁড়। ইয়াক ধনুত গুণ লগাই জীৱ-জন্তু নিধন কাৰ্যত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। শৰপছ হ'ল এক শ্ৰেণীৰ তীব্ৰবেগী পছ। ইয়াৰ মঙহ খাবলৈ সোৱাদ। সেই সোৱাদ লগা অৰ্থাৎ ভাল লগা বা কামত অহা লাভদায়ক কোনো এটা ঘটনা ঘটিবলৈ হ'লে উচিত সময়ত কাম কৰিব পাৰিব লাগিব। অৰ্থাৎ সময়ৰ যথোপযুক্ত ব্যৱহাৰৰ কথা ক'বলৈ গৈ এই উপমাটি প্ৰয়োগ কৰা হৈছে।

সময়ৰ জোখ কামতহে, ঘড়ীৰ কাঁইটকেইডালত নাই : তীব্ৰ বেগত সময় আগবাঢ়ে। যদিও ঘড়ীৰ দ্বাৰা সময় নিৰূপণ কৰা হয়, কামৰ হিচাপেৰেহে প্ৰকৃততে সময় নিৰূপণ কৰিব লাগে।

প্ৰশ্নাবলী

ভাব-বিষয়ক :

- ১। চমু উত্তৰ দিয়া :
 - (ক) সময়ক কিহৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি?
 - (খ) কিহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সময় ভাগ কৰা হয়?
 - (গ) সময়ৰ ডাঙৰ ভাগবোৰ কি কি?
 - (ঘ) সময়ৰ দণ্ড, পল, অনুপলক কি বোলা হয়?
 - (ঙ) সময় কি গতিত ঘূৰে?
- ২। তাৎপৰ্য ব্যাখ্যা কৰা :
 - (ক) এলেছাৰ দিন নাযায় নুপুৰায়।
 - (খ) মানুহৰ এক কল্পই ব্ৰহ্মাৰ এদিন।
 - (গ) কৰ্মৰ মাজেদি সময়ৰ গতি ধৰিব পাৰি।
- ৩। পাঠটিৰ লেখকৰ সাহিত্যৰাজিৰ পৰিচয় দিয়া।
- ৪। চাৰিটা-পাঁচোটা বাক্যত উত্তৰ দিয়া :
 - (ক) প্ৰাকৃতিক জগত বুলিলে কাক বুজায়?
 - (খ) কোনো ঘটনাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কিদৰে সময় ভাগ কৰিব পাৰি?
 - (গ) লক্ষণাত্ৰান্ত মানে কি?
 - (ঘ) বিজ্ঞানৰ আৱিষ্কাৰৰ আগতে মানুহে কিহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সময় সম্পৰ্কে অৱগত হৈছিল?
- ৫। তলৰ প্ৰশ্নকেইটাৰ অন্তৰ্নিহিত ভাব বিশ্লেষণ কৰা :
 - (ক) সময়ৰ এই ভাগবিলাক বিশেষ বিশেষ লক্ষণাত্ৰান্ত।
 - (খ) সময়ৰ টিকনিডাল হেনো আগফালে।
 - (গ) সময়ৰ জোখ কামতহে, ঘড়ীৰ কাঁইটকেইডালত নাই।
 - (ঘ) সময় অমূল্য ধন বোলা কথাৰাৰ সঁচা।
- ৬। ‘প্ৰাকৃতিক জগতৰ গতি-বিধি লক্ষ্য কৰিও সময় নিৰূপণ কৰা হয়’—
 প্ৰাকৃতিক জগতৰ গতি-বিধিবোৰ কি কি? কেনেকৈ এই গতি-বিধিৰ দ্বাৰা সময় নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি?
- ৭। ‘নিয়মানুৱৰ্তিতা আৰু সময়ৰ সদ্ব্যৱহাৰ’ — ইয়াকে বিষয় হিচাপে লৈ এটি টোকা যুগুত কৰা।

ভাষা-বিষয়ক :

৮। ভাব সম্প্রসাৰণ কৰা :

(ক) আইৰো বাৰ্তা গংগাৰো যাত্ৰা।

(খ) বাইজে নথ জোকাৰিলে নৈ বয়।

(গ) সময়ৰ শৰ মাৰিব নাজানিলে শৰ পহুৰ মঙহ খাবলৈ আশা কৰা মিছা।

৯। সন্ধি ভাঙা :

শকাব্দ; খ্ৰীষ্টাব্দ; শংকৰাব্দ; চৈতন্যাব্দ; লক্ষণাক্ৰান্ত; কল্লান্তব; কৰায়ন্ত; মনস্তাপ।

১০। পাঠটিত থকা কেইটামান যুৰীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি বাক্য সাজা।

১১। সময়ৰ সদ্ব্যৱহাৰ কৰি তুমি কেনেদৰে উপকৃত হৈছা— ইয়াকে জনাই তুমি তোমাৰ আইতাবলৈ এখন চিঠি লিখা।

